

Bogdan Koszel,
*Trójkąt Weimarski: Geneza – działalność –
perspektywy współpracy,*
Wydawnictwo Instytutu Zachodniego,
Poznań 2006

Praca prof. dr hab. Bogdana Koszela jest pierwszą (nie tylko na gruncie polskim, ale również w Europie) kompleksowo i wielowątkowo omawiającą problem współpracy trójstronnej Francji Republiki Federalnej Niemiec i Polski w ramach Trójkąta Weimarskiego. Tylko z tego powodu powinna zostać uznana za pozycję ważną. Jej uważna lektura pozwala na podkreślenie także i innych, niezmiernie istotnych, walorów. Wyjątkowość tej pozycji wynika z trzech aspektów.

Po pierwsze, autor jest wybitnym znawcą meandrów polityki europejskich mocarstw kontynentalnych, kierowanej w region Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej. Jest niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie i autorem szeregu uznanych opracowań naukowych (by wymienić tylko dwie monografie autora – *Mitteleuropa rediviva? Europa Środkowo- i Południowo-Wschodnia w polityce zjednoczonych Niemiec*, Poznań 1999, *Francja i Niemcy w procesie integracji Polski ze Wspólnotami Europejskimi? Unią Europejską*, Poznań 2003).

Po drugie, problem Trójkąta Weimarskiego, co podkreśla we wstępie również i Autor, jest pomijany przez polskich politologów. Moim zdaniem niesłuszne, gdyż stanowi on istotny element całokształtu polskiej aktywności politycznej ostatniego 16-lecia. Przyjmując głoszoną niekiedy tezę o marginalnym znaczeniu Trójkąta dla badacza współczesnej polskiej polityki zagranicznej, można uznać, iż podobne znaczenie ma – na przykład – OBWE, Rada Państw Morza Bałtyckiego, Grupa Wyszehradzka. A to wprost prowadzi do znacznego ograniczenia zakresu badań naukowych i w konsekwencji – błędnych analiz dotyczących całokształtu polityki państwa polskiego.

Po trzecie, zwraca uwagę sama konstrukcja recenzowanej pracy. Trójkąt Weimarski jest jedynie – ważnym i znaczącym – ale jednak tylko tłem dla rozważań Autora. Celem pracy staje się przede wszystkim ocena:

- znaczenia bilateralnych i trójstronnych relacji państw tworzących Trójkąt;
- wpływu narodowych interesów poszczególnych państw na kształt współpracy weimarskiej;
- charakteru funkcjonowania i możliwości trójstronnej kooperacji w strukturach Unii Europejskiej.

Takie podejście do problemu badawczego uatrakcyjnia w znacznym stopniu tę monografię, wzbogaca ją, ale jednocześnie stanowi znaczne wyzwanie dla badacza. Wymaga

kompleksowego i wielopłaszczyznowego podejścia badawczego. Stwarza wiele trudności i pułapek, zwłaszcza poruszania zbyt wielu problemów i „rozmywania” głównej tezy. Autor (co w aspekcie Jego znajomości tematu nie budzi wątpliwości) uniknął – naturalnej przy tego rodzaju pracach – zarówno oszczędnej eksplikacji tez, jak i stosowania zbyt wielu dygresji oraz tworzenia wątków pobocznych.

Autor dokonał niezwykle szerokiej kwerendy materiałów. Jest ona kompletna i w pełni wykorzystana. Oczywiście, że przy tak szerokim podejściu do badanego zagadnienia niektóre z powszechnie wykorzystywanych opracowań zostały pominięte. Jednak z całą stanowczością podkreślam, że nie dotyczy to opracowań koncentrujących się na problemie funkcjonowania Trójkąta Weimarskiego. Bogdan Koszel, orientując się doskonale w dorobku środowisk naukowych państw Trójkąta, pominął na przykład periodyk „Polska w Europie”. Mam świadomość, że kwerenda ta doprowadziłaby go do materiałów jedynie potwierdzających Jego analizy. Tym niemniej brak tego kwartalnika w bibliografii trochę dziwi. Szkoda, że w rozdziale II Autor pominął także pracę R. Asmusa, *NATO – otwarcie drzwi* (Warszawa 2002). Niektóre z przytoczonych tam wypowiedzi z debat na temat rozszerzenia Paktu, w zestawieniu z prezentowanym przez Autora stanowiskiem Francji, nadawałyby kolorytu temu rozdziałowi.

Przechodząc do merytorycznej oceny pracy, należy stwierdzić że zarówno konstrukcja, jak i założenia metodologiczne nie budzą wątpliwości. Zostały przekonywująco uzasadnione we wstępie. Konstrukcja monografii ma charakter chronologiczno-problemowy, a Autor w siedmiu rozdziałach konsekwentnie realizuje problem badawczy. Pierwszy (*Geneza i rozwój Trójkąta Weimarskiego do 1998 r.*) charakteryzuje rozwój współpracy w Trójkącie od rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych. Należy uznać, iż tak zastosowana cenzura czasowa jest uzasadniona merytorycznie i nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń. Stanowi także swoiste „wprowadzenie” do dalszych części pracy, które pozwala niezbyt zorientowanemu w problematyce czytelnikowi na swobodną analizę prezentowanych w kolejnych rozdziałach rozważań. W rozdziale drugim (*Integracja Polski z NATO. Trójstronna kooperacja wojskowa i w zakresie bezpieczeństwa*) skupia się na ocenie zaangażowania Francji i Niemiec w proces „otwierania Polsce drzwi do NATO”. Podkreśla w nim rozbieżności w polityce Francji i Niemiec wobec procesu rozszerzania Paktu i prezentuje zakres współpracy bilateralnej (Polska–RFN oraz Polska–Francja). W rozdziale trzecim, (*Negocjacje akcesyjne Polski z Unią Europejską*) Autor zastosował podobny schemat, odnosząc się do kwestii negocjacji członkowskich w Unii Europejskiej. Rozdział czwarty (*Rozłam w Trójkącie na tle wojny w Iraku*) został poświęcony kwestii irackiej i rozbieżnościach w Trójkącie, wynikających z odmiennej oceny operacji „Iraq Freedom”. Autor słusznie podnosi w nim znaczenie – rzadko postrzeganego w tym kontekście – wrocławskiego szczytu Trójkąta w aspekcie prób zażegnania tego sporu. Rozdział ten, niejako równoległe, stanowi tło do szerokiej prezentacji rozbieżności dotyczących kształtu Traktatu Konstytucyjnego, któremu Autor poświęcił rozdział piąty (*Spory o traktat konstytucyjny*). W dwóch następnych rozdziałach (*Trójkąt w poszerzonej Unii Europejskiej – R. VI i Inicjatywy wspierające rozwój Trójkąta – R. VII*) skupił się na ocenie bieżących kwestii, determinujących współpracę trójstronną w ramach Trójkąta. Nie unika w nich trudnych problemów, takich jak dostęp do unijnego rynku pracy czy kontrowersji dotyczących kształtu budżetu na lata 2007–2013. Kwestie te prezentuje w tle oceny przeobrażeń politycznych wewnątrz państw Trójkąta Weimarskiego. Słusznym,

z punktu widzenia konstrukcji monografii, rozwiązaniem jest zastąpienie klasycznego zakończenia przez swoiste przedstawienie scenariuszy jego rozwoju. Jest to możliwe także ze względu na konstrukcje poszczególnych rozdziałów, które pozwalają czytelnikowi nie tylko na zaznajomienie się z poruszaną kwestią, ale także zmuszają go do samodzielnej analizy i porównywania własnych wniosków z ocenami Autora.

We wskazanych rozdziałach Autor bardzo sprawnie omawia postawione problemy. Nie unika podejmowania trudnych czy kontrowersyjnych kwestii, zarówno w polityce wewnętrznej, jak i w działaniach międzynarodowych. Podkreślić jeszcze raz należy, że zarówno cel pracy (zakładający przedstawienie wewnętrznych i międzynarodowych uwarunkowań działalności Trójkąta Weimarskiego) jak i jej konstrukcja stanowią dla każdego badacza spore wyzwanie. Autor dzięki znajomości tematu oraz ogromnemu doświadczeniu, które pozwala na podjęcie się rozwiązania tak szerokiego problemu badawczego, wyszedł zwycięsko z tej „konfrontacji”. Tym niemniej wielość poruszanych przy tej okazji problemów powoduje, że niektóre z nich są jedynie tłem lub nie występują wcale. Dotyczy to między innymi kwestii współpracy transgranicznej i (w mniejszym stopniu) regionalnej, współpracy miast partnerskich czy pominięcia sfery ekonomicznej. Jest to jednak świadomy wybór Autora i – moim zdaniem – uzasadniony. Sposób prezentacji i rozwiązania poszczególnych problemów cząstkowych jest kompletny. O zawartych w recenzowanej pracy treściach trudno polemizować, można z nimi podjąć ewentualną dyskusję lub zadać pytania. Dzięki odrzuceniu wątków pobocznych monografia ma charakter wewnętrznie zwarty i logiczny. Jest też stosunkowo łatwa w odbiorze.

Piotr MICKIEWICZ